

Nr 32.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående tillägg å de livräntor som utgå enligt förordningen den 11 juni 1943 (nr 347) om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror, dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 14 mars 1952 dagtecknad proposition, nr 158, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslagit riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att med Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet träffa avtal om bestridande från bolagets medel av tillägg å de livräntor, som avses i förordningen den 11 juni 1943 (nr 347) om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror, i enlighet med i propositionen angivna grunder.

Före propositionens avlämnande har vid innevarande års riksdag inom andra kammaren väckts en till lagutskott hänvisad och andra lagutskottet tilldelad motion, nr 25, av herr *von Friesen*, vari yrkats, »att riksdagen måtte besluta, att som kompenstationstillägg på livräntor till tidigare inom tobaksgrosimporten anställda måtte utgå ett tillägg med 24 %, räknat fr. o. m. den 1 januari 1952».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för ifrågavarande förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionen.

Enligt *förordningen den 11 juni 1943 (nr 347) om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror* — som utfärdats i enlighet med riksdagens skrivelse den 2 juni 1943 (nr 266; jfr prop. nr 200) — skall under vissa förutsättningar ersättning i form av livränta utgå till de tidigare enskilda tobaksimportörerna och deras anställda samt tobaksagenterna.

I 9 § stadgas sålunda, att *grossistimportör*, som bedrivit sin rörelse sedan den 1 januari 1937 och som personligen handhaft den omedelbara ledningen av rörelsen, äger erhålla ersättning för förlorad näringsverksamhet i form av livränta. Till grund för beräkningen därav skall läggas den beräknade årslön till affärsledaren, som den s. k. tobakskommissionen, vilken tillsatts bland annat för bestämmandet av sådan ersättning, varom här är fråga, efter jämförelse med företag av liknande omfattning prövar skäligt fast-

ställa, dock högst 10 000 kronor. Livränta skall till den, som under minst 20 år bedrivit importverksamhet, utgå med sex tiondelar av sålunda fastställd ledarlön samt till den, som icke uppnått 20 verksamhetsår, med ett i förhållande till verksamhetstidens längd nedsatt belopp.

Hos tobaksimportör stadigvarande *anställd* person, som till följd av importmonopolets införande mist sin anställning, äger, jämlikt 11 §, erhålla ersättning under följande villkor, nämligen

a) att han vid monoipolets ikraftträdande var svensk medborgare samt uppnått 21 års ålder,

b) att hans inkomst av arbetet under de fem närmaste kalenderåren före monoipolets ikraftträdande uteslutande eller till väsentlig del härflutit av anställning hos tobaksimportör, samt

c) att han icke erhållit och icke kunnat erhålla likvärdig anställning i statens tjänst eller hos monoipolets utöware. — Ersättningen skall till den, som vid importmonopolets ikraftträdande uppnått minst 45 års ålder, utgå i form av livränta och till övriga anställda i form av inkomstersättning. Livräntan respektive inkomstersättningen är fastställd på grundval av ersättningstagarens medelårsinkomst, varmed förstås medeltalet av den vederbörligen styrkta årsinkomst, som åtnjutits i den mistade anställningen åren 1938 och 1939, dock att, därest sagda medeltal överstiger 10 000 kronor, överskjutande belopp icke medräknats. Livränta skall till den, som under minst 20 år innehaft anställning hos tobaksimportör, utgå med sex tiondelar av medelårsinkomsten samt till den, som icke uppnått 20 anställningsår, med ett i förhållande till anställningstidens längd nedsatt belopp. Om ersättningstagare på grund av sin anställning beretts pension, skall livräntan minskas med pensionens belopp.

Enligt 13 § äger *tobaksagent*, varmed förstås envar, som yrkesmässigt för utländsk fabrikants räkning verkat för avsättning inom riket av importerade tobaksvaror och som bedrivit sin verksamhet sedan den 1 januari 1937 och i medeltal för de mellan den 31 december 1934 och den 1 januari 1940 fallande verksamhetsåren genom agenturen erhållit minst en tiondel av sin hela inkomst av förvärvsverksamhet, uppbära livränta, om han vid importmonopolets ikraftträdande nedlagt sin verksamhet som tobaksagent. Till grund för beräkningen av livräntan skall läggas medelårsinkomsten av tobaksagenturen under de verksamhetsår, som nyss nämnts, dock att, därest medelårsinkomsten överstiger 10 000 kronor, överskjutande belopp ej medräknas. Livräntan skall till den, som under minst 20 år bedrivit verksamhet som tobaksagent, utgå med sex tiondelar av den sålunda fastställda medelårsinkomsten samt till den, som icke uppnått 20 verksamhetsår, med ett i förhållande till verksamhetstidens längd nedsatt belopp.

Bestämmandet av de ersättningar, som enligt förordningen skola utgå, anförtröddes åt en för riket gemensam kommission (tobakskommissionen) med viss i förordningen angiven sammansättning. Kommissionens verksamhet har numera upphört.

Den 22 juni 1943 träffades mellan svenska staten, å ena, samt Aktiebola-

get Svenska tobaksmonopolet, å andra sidan, ett avtal, varigenom tobaksmonopolet bl. a. förband sig att till de inom tobaksbranschen sysselsatta personer, som avses i förordningen, utgiva de ersättningar, som fastställts av kommissionen.

År 1946 gjordes till chefen för finansdepartementet en framställning om dyrtidstillägg å de livräntor, som utgingo till vissa förutvarande inom tobaksengrosimporten anställda personer, nämligen dem, som den 1 juli 1943 uppnått 50 års ålder. Framställningen var undertecknad av ombudsmannen Hj. Lindberg, tidigare ledamot av tobakskommissionen. Statskontoret avstyrkte, under åberopande av vad styrelsen för tobaksmonopolet i avgivet yttrande anfört, bifall till den gjorda framställningen. I nämnda yttrande hade styrelsen, med hänsyn till att statsmakterna så sent som i juli 1943 fastställt grunderna för bestämmandet av ifrågavarande livräntor och levnadskostnadsindex sedan dess icke undergått någon väsentlig förändring, icke funnit bärande skäl föreligga för beviljande av dyrtidskompensation å dessa livräntor. — Framställningen lämnades av Kungl. Maj:t utan bifall.

År 1950 upptogs förevarande spörsmål i riksdagen genom en motion (II: 58) av herr von Friesen, vari hemställdes om ett lämpligt avvägt dyrtidstillägg — förslagsvis tio procent — å livräntorna till de förutvarande inom tobaksengrosimporten anställda personer, vilka den 1 juli 1949 fyllt 56 år.

Motionen behandlades av *andra lagutskottet*, som i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 24 — efter att ha redogjort för vissa uttalanden av 1938 års tobakshandelsutredning — bl. a. anförde följande.

Vid bedömandet av frågan huruvida dyrtidstillägg bör utgå å de livräntor, som åtnjutas av tobaksimportörernas förutvarande personal, är främst att märka tobakshandelsutredningens här ovan återgivna uttalande, enligt vilket utredningen funnit, att livräntorna bort tillmätas efter jämförelsevis generösa grunder. Ehuru livräntorna sedermera i propositionen nedsatts att utgå med lägre belopp än vad utredningen föreslagit, liksom å andra sidan åldern för erhållande av livränta sänkts från 50 till 45 år, fann sammansatta bevillnings- och första lagutskottet, som utlät sig över propositionen, att livräntetagarnas berättigade intressen blivit väl tillgodosedda genom de föreslagna ersättningsreglerna, ett uttalande, som måste ses mot bakgrunden av den nödställda belägenhet, vari förevarande yrkesgrupp vid tiden för importmonopolets införande befann sig. Föredragande departementschefens ovan anmärkta uttalande, att regleringen av tobaksimporten obestriddligen i viss mån kommit att framstå såsom en social angelägenhet, torde också utgöra ett vittnesbörd om att statsmakterna genom de gällande ersättningsreglerna velat tillförsäkra den berörda personalen nödiga existensvillkor. Av förarbetena till förordningen framgår ej annat än att de fastställda livräntorna skola vara definitiva. Endast inträdet av förhållanden, som i väsentlig grad äro ägnade att rubba värdet av livräntorna, torde böra föranleda till en jämkning av dessa.

Den skiftning av det ekonomiska läget, som skett från tiden för importmonopolets införande till 1949, framgår av de statistiska uppgifter, som återfinnas i motionen och monopolets till utskottet avgivna yttrande. Dessa utvisa, att levnadskostnaderna under nämnda tid undergått en viss steg-

ring. Härigenom ha livräntorna otvivelaktigt i motsvarande mån förlorat i värde, men utskottet anser sig med hänsyn till det anförda icke kunna i förevarande sammanhang tillstyrka, att åtgärder vidtagas för att tillförsäkra nu ifrågavarande kategori livräntetagare dyrtidstillägg. Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på spörsmålet och, om så kan anses påkallat, överväger möjligheterna att med monopolet träffa överenskommelse rörande en höjning av ersättningsnivån för de personer, varom här är fråga.

Frågan om dyrtidstillägg å livräntor till viss inom tobaksengrosimporten tidigare anställd personal upptogs åter av Hj. Lindberg i en den 21 april 1950 dagtecknad, till Kungl. Maj:t ställd skrift, som i huvudsak anslöt sig till förenämnda framställning av år 1946. Statskontoret avstyrkte — under åberopande av vad andra lagutskottet anført i sitt förenämnda av riksdagen godkända utlåtande — bifall till den gjorda framställningen. Kungl. Maj:t fann genom beslut den 3 november 1950 framställningen icke i dåvarande läge föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I en den 21 april 1951 dagtecknad, till Kungl. Maj:t ställd skrift, har Hj. Lindberg på anförda skäl hemställt om dyrtidstillägg å livräntor till ifrågavarande inom tobaksengrosimporten tidigare anställda personer.

Styrelsen för tobaksmonopolet, som den 29 maj 1951 avgivit infordrat utlåtande i ärendet, har framhållit att — med hänsyn till att levnadskostnaderna enligt 1935 års rensade indexserie stigit från 152 i juni 1943 till 188 i mars 1951, d. v. s. med 36 enheter eller med ca 24 procent — sådana förhållanden numera torde ha inträtt, som kunna motivera en jämkning av ifrågavarande livräntor. Enligt styrelsens mening föreligger därvid icke skäl att undantaga de livräntor, som tillerkänts grossistimportörer och tobaksagenter. För närvarande utgå livräntor till 57 anställda med ett årligt belopp av 158 000 kronor, 13 grossistimportörer med ett årligt belopp av 43 000 kronor och 5 tobaksagenter med ett årligt belopp av 4 000 kronor. Styrelsen har icke något att erinra mot att samtliga de personer, som enligt förordningen den 11 juni 1943 uppbära livräntor, tillerkännas ett tillägg å livräntorna med 24 procent att utgå från och med den 1 juli 1951. Styrelsen är för sin del beredd att ikläda tobaksmonopolet kostnaderna för ett dylikt tillägg, därest det icke skulle förefinnas någon erinran däremot från Kungl. Maj:ts sida.

Jämväl statskontoret har i infordrat utlåtande den 26 juni 1951 förklarat sig med hänsyn till den stegring av levnadskostnaderna som numera inträtt icke vilja motsätta sig, att förevarande framställning vinner tillmötesgående på sätt styrelsen för tobaksmonopolet förordat.

I förevarande proposition har *chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld*, anført:

»Såsom inledningsvis nämnts, utgår enligt förordningen den 11 juni 1943 under vissa förutsättningar ersättning i form av livränta till de tidigare inom tobakshandeln sysselsatta grossistimportörerna och deras anställda samt tobaksagenterna. Å dessa livräntor beräknas ej dyrtidstillägg. Av för-

arbetena till nämnda förordning synes ej annat framgå än att de fastställda ersättningarna skola vara definitiva. Med hänsyn till omständigheterna vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror och till att levnads-kostnaderna sedan år 1950, då frågan om tillägg på nämnda ersättningar behandlades av riksdagen, ytterligare stegrats finner jag mig dock böra fram-lägga förslag till riksdagen om visst tillägg till dessa ersättningar. I likhet med tobaksmonopolet och statskontoret förordar jag att tillägget utgår så-väl till de förutvarande anställda inom tobaksimporten som till grossist-importörerna och agenterna. Tillägget synes böra beräknas efter avrundat 25 procent av nuvarande årliga ersättningar samt utgå från och med den 1 juli 1952.

Enligt vad jag under hand inhämtat från tobaksmonopolet komma för närvarande 74 livräntetagare i åtnjutande av ifrågavarande tillägg. Kostna-derna härför beräknas till i runt tal 50 000 kronor per år. I likhet med vad som gäller beträffande livräntorna bör lämpligen gäldandet av det föreslagna tillägget åvila tobaksmonopolet. Styrelsen för tobaksmonopolet har även förklarat sig beredd att ikläda monopolet kostnaderna härför.»

Utskottet. I förevarande proposition förordas, att tillägg med 25 procent skall utgivas från och med den 1 juli 1952 å de livräntor, som utgå enligt 1943 års förordning om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror. I den före propositionens avlämnande väckta mo-tionen föreslås ett tillägg med 24 procent från och med den 1 januari 1952 å livräntor till personer, som varit *anställda* inom tobaksimporten.

Då utskottet vid 1950 års riksdag behandlade ifrågavarande spörsmål, uttalade utskottet bl. a., att endast inträdet av förhållanden, som i väsent-lig grad vore ägnade att rubba värdet av livräntorna, borde föranleda jämkn-ning av dessa. Med hänsyn främst till den stegring av levnads-kostnaderna, som numera inträtt, anser utskottet bärande skäl föreligga för att nu till-styrka, att tillägg utbetalas å ifrågavarande livräntor. Sådant tillägg bör utgå icke endast å livräntor till förutvarande anställda utan, såsom i propo-sitionen föreslås, jämväl å de livräntor, som utgå till grossistimportörer och tobaksagenter.

Vad angår tilläggets storlek biträder utskottet departementschefens för-slag, att tillägget skall beräknas efter avrundat 25 procent och utgå från och med den 1 juli innevarande år.

Enligt ett mellan staten och tobaksmonopolet träffat avtal åligger det monopolet att utgiva ifrågavarande livräntor. Det bör då lämpligen an-komma på monopolet att svara även för de nu förordade tilläggen. Av pro-POSITIONEN framgår, att styrelsen för tobaksmonopolet förklarat sig beredd att ikläda monopolet kostnaderna härför.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen med bifall till förevarande proposition måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att med Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet träffa avtal om bestridande från bolagets

medel av tillägg å de livräntor, som avses i förordningen den 11 juni 1943 (nr 347) om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror, i enlighet med i propositionen angivna grunder;

B. att motionen II: 25, i den mån den icke besvarats genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 april 1952.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Sten, Nils Elowsson, Uhlén, fru Svenson*, herrar Bengtson och Ahlberg;

från andra kammaren: herr Hellbacken*, fru Nordgren, fru Johansson i Norrköping*, herr Hagård, fröken Höjer, herrar Huss*, Svensson i Göteborg och Ericsson i Näs*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.